

การไต่มาซึ่งกรรมสิทธิ์โดยเข้าถือเอาซึ่งสังหาริมทรัพย์ไม่มีเจ้าของ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยบัญญัติในเรื่องการไต่มาซึ่งกรรมสิทธิ์โดยเข้าถือเอาซึ่งสังหาริมทรัพย์ไม่มีเจ้าของ ตั้งแต่ มาตรา 1318 ถึง มาตรา 1322 ซึ่งในเบื้องต้นจะต้องสังเกตไว้ก่อนว่าตามปกติสังหาริมทรัพย์จะต้องมีเจ้าของเสมอ เช่นที่ดิน ถ้าไม่เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ใดย่อมตกเป็นของแผ่นดิน แม้แต่สังหาริมทรัพย์อื่น ๆ ที่ติดกับที่ดินย่อมเป็นส่วนควบซึ่งตกเป็นกรรมสิทธิ์ของเจ้าของที่ดินเช่นกัน ดังนั้นจึงมีแต่เฉพาะสังหาริมทรัพย์เท่านั้น ที่เป็นทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของได้

มาตรา 1318 บุคคลอาจไต่มาซึ่งกรรมสิทธิ์แห่งสังหาริมทรัพย์อันไม่มีเจ้าของโดยเข้าถือเอา เว้นแต่การเข้าถือเอานั้นต้องห้ามตามกฎหมาย หรือฝ่าฝืนสิทธิของบุคคลอื่นที่จะเข้าถือเอาสังหาริมทรัพย์นั้น

มาตรา 1319 ถ้าเจ้าของสังหาริมทรัพย์เลิกครอบครองทรัพย์สินด้วยเจตนาสละกรรมสิทธิ์ไซ้ ท่านว่าสังหาริมทรัพย์นั้นไม่มีเจ้าของ

มาตรา 1320 ภายในบังคับแห่งกฎหมายเฉพาะและกฎข้อบังคับในเรื่องนั้น ท่านว่าสัตว์ป่าไม่มีเจ้าของดุราบเท่าที่ยังอยู่อิสระ สัตว์ป่าในสวนสัตว์หรือปลาในบ่อ หรือในน้ำซึ่งเจ้าของกั้นไว้ นั้น ท่านว่ามิใช่สัตว์ไม่มีเจ้าของ

สัตว์ป่าที่คนจับได้นั้นถ้ามันกลับกินอิสระและเจ้าของไม่ติดตามโดยพลันหรือเลิกติดตามเสียแล้ว ฉะนั้น ท่านว่าไม่มีเจ้าของ

สัตว์ซึ่งเลี้ยงเชื่องแล้วถ้ามันทิ้งที่ไปเลย ท่านว่าไม่มีเจ้าของ

มาตรา 1321 ภายในบังคับแห่งกฎหมายเฉพาะและกฎข้อบังคับในเรื่องนั้น ผู้ใดจับสัตว์ป่าได้ในที่สาธารณะในที่สาธารณะก็ดี หรือจับได้ในที่ดิน หรือที่น้ำมีเจ้าของ โดยเจ้าของมิได้แสดงความหวงห้ามก็ดี ท่านว่าผู้นั้นเป็นเจ้าของสัตว์

มาตรา 1322 บุคคลใดทำให้สัตว์บาดเจ็บแล้วติดตามไป และบุคคลอื่นจับสัตว์นั้นได้ก็ดี หรือสัตว์นั้นตายลงในที่ดินของบุคคลอื่นก็ดี ท่านว่าบุคคลแรกเป็นเจ้าของสัตว์

กฎหมายโรมัน

กฎหมายโรมันถือว่าการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์วิธีนี้เป็น การได้มาโดยวิธีธรรมดาชนิดหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า **Occupatio** ซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังนี้

Occupatio หมายถึงการเข้าครอบครองทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของ (**Res Nullius**) ด้วยเจตนาที่จะได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ แบ่งเป็นกรณีใหญ่ ๆ ได้คือ (1) สัตว์ป่า, นกป่า, และปลาป่า (2) ทรัพย์สินซึ่งยึดจากชาติ (3) หินหรือพลอยอันมีค่า (4) เกาะที่ยังไม่มีผู้ใดครอบครองในมหาสมุทร (5) ทรัพย์สินซึ่งเจ้าของสละกรรมสิทธิ์ (**Res Derelictae**)

ก. สัตว์ป่า, นกป่า และปลาป่า เหล่านี้ควรเป็นทรัพย์สินของผู้จับได้ไม่ว่าจะจับได้ในที่ใดซึ่งเป็นของสาธารณะ หรือที่ดินของผู้อื่นเจ้าของ (...) กฎหมายโรมันได้วางหลักเกณฑ์ว่า หากบุคคลใดเขวไปล่าสัตว์ในที่ดินของบุคคลอื่น หากเจ้าของที่ดินใดเขามาตักเตือน หรือให้บุคคลนั้นออกไปจากที่ดินของเขาแล้ว ถ้าหากบุคคลนั้นยังขึ้นกระทำไปทั้ง ๆ ที่เขาห้ามปรามเช่นนี้ กฎหมายโรมันเรียกว่า **Actio Injuriarum** (กรณีเช่นนี้ไม่อาจได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์)

สัตว์และนกหมายถึง 1. สัตว์และนกป่าโดยธรรมชาติซึ่งมีนิสัยป่าเถื่อน (**Ferae Naturae**) 2. สัตว์และนกป่าโดยธรรมชาติซึ่งมีนิสัยเชื่องแล้ว (**Mansuetae Naturae**)

การแบ่งเช่นนี้เป็น การแบ่งตามพันธุ์ ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าท่านอาจมีทั้งห่านซึ่งมีนิสัยป่าเถื่อนและห่านซึ่งเชื่องแล้วก็ได้ สัตว์ป่าโดยธรรมชาติแล้วอาจมีนิสัยเฉพาะตัวของมันที่อาจเชื่องมากหรือน้อยก็ได้ หรืออาจมีนิสัยเข้าลักษณะที่เป็นสัตว์เลี้ยงก็ได้ สัตว์ป่าและนกป่าตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลผู้ซึ่งจับก็ต่อเมื่อจับได้ และยังคงอยู่กับผู้จับปราบเท่าที่ยังอยู่ในการควบคุมของผู้จับ (...)

สัตว์และนกที่มีนิสัยเชื่องแล้ว แม้ว่าพันธุ์ดั้งเดิมของมันจะเป็นสัตว์ที่มีนิสัยป่าเถื่อนโดยธรรมชาติก็ตาม หากเป็นสัตว์ที่ปกติวิสัยยอมไป ๆ มา ๆ จะตกเป็นกรรมสิทธิ์ก็ต่อเมื่อมันมาอยู่เป็นปกติวิสัยตลอดไป

สัตว์เลี้ยงหรือทรัพย์สินใดที่เป็นของบุคคลใดยังคงเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลนั้น แม้ว่าบางโอกาสจะอยู่ห่างไกลจากเจ้าของ และแม้กระทั่งบางโอกาสมันจะไปอยู่ที่อื่นเป็นเวลานาน

ข. ทรัพย์สินซึ่งยึดจากชาติ ทรัพย์สินซึ่งยึดจากชาติตามปกติทั้งไว้ในรัฐที่ได้รับชัยชนะ และไม่ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน หลักเกณฑ์นี้ใช้ตลอดกระทั่งที่ดินและทรัพย์สินอื่น ๆ ถ้าทรัพย์สินของชาติก็อยู่ในความครอบครองของบุคคลใดขณะสงครามแตก บุคคลนั้นอาจยึดถือ

และใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองได้ (...) แม้แต่บุคคลที่เป็นอิสระถูกจับได้ก็ตกเป็นทาส
ของผู้จับได้ จนกว่าบุคคลนั้นจะหนีไปสู่สภาพเดิมของเขาได้

ค. หินหรือพลอยอันมีค่า หรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่พบตามชายทะเล เป็นของผู้พบ
ตามหลักแห่งธรรมชาติ

ง. เกาะที่ยังไม่มีผู้ใดครอบครองในมหาสมุทร ถ้ามีเกาะเกิดขึ้นใหม่ใน
มหาสมุทร (ซึ่งไม่ใช่เกาะที่เกิดจากการที่ที่ดินแบ่งแยกมา) ตกเป็นของบุคคลผู้ซึ่งเข้า
ครอบครอง เช่นเดียวกับทรัพย์สินไม่มีเจ้าของ (...)

จ. ทรัพย์สินที่เจ้าของสละกรรมสิทธิ์ ได้แก่ทรัพย์สินที่เจ้าของละทิ้งด้วยเจตนา
ที่สละกรรมสิทธิ์ (...)¹

กฎหมายเยอรมัน

กฎหมายเยอรมันบัญญัติไว้ในหมวดหนึ่งว่าด้วยการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ที่เรียกว่า
การถือเอา (Appropriation) ตั้งแต่ มาตรา 958 - 964 ดังนี้

มาตรา 958 บุคคลผู้ซึ่งเข้าครอบครองด้วยตนเองสิ่งอันถึงหาทรัพย์สินที่มีผู้ละทิ้งยอมได้
มาซึ่งกรรมสิทธิ์ (Article 958 One who takes into his own possession an
abandoned movable thing acquires the ownership to the thing.)

กรรมสิทธิ์ยอมไม่ได้มาจากการเข้าถือเอาอันเป็นการตองห้ามโดยกฎหมายหรือการ
เข้าครอบครองโดยการฝ่าฝืนสิทธิของผู้อื่น (The ownership is not acquired, if
the appropriation is forbidden by law, or if by taking of appropriation
of another violented

มาตรา 959 สิ่งหาทรัพย์สินจะตกเป็นทรัพย์สินที่ถูกละทิ้งก็ต่อเมื่อเจ้าของสละการครอบ
ครองด้วยเจตนาสละกรรมสิทธิ์ (Article 959 A movable thing is abandoned
if the owner gives up the possession of the thing, with the intention
to renounce the ownership.)

มาตรา 960 สิ่งอันใดยังไม่ตกอยู่ในกรรมสิทธิ์ของบุคคลใดก็ตามเท่าที่ยังอิสระอยู่หลักกฎหมาย

¹R.W.Lee, The Element of Roman Law (London: Sweet & Maxwell
Ltd, 1944) pp. 125-143

นี้จะไม่นำไปใช้กับสัตว์ในสวนสัตว์หรือปลาในบ่อน้ำหรือในที่น้ำซึ่งเจ้าของกันไว้

(Article 960 Wild animals are not the subjects of ownership as long as they are free. This law does not apply to wild animals in zoological gardens and fish in ponds or other closed private waters.

สัตว์ป่าที่คนจับได้นั้นเมื่อกลับคืนอิสระ สิทธิของเจ้าของย่อมสูญไปทันที, นอกจากเจ้าของจะติดตามไปในทันที หรือเจ้าของสละสิทธิการติดตาม (A captured wild animal obtains its freedom again, the right of the owner is barred, unless he pursues it immediately or if he give up the pursuit.

กรรมสิทธิ์ในสัตว์เลี้ยงขอมลันสุดลงถ้าสัตว์เลี้ยงนั้นไม่กลับมาสู่สถานที่ที่มันอยู่อาศัยตามปกติวิสัย (Ownership of tame animal is lost, if it leaves off the habit to return to the place provided for it.)

มาตรา 961 กรรมสิทธิ์ในฝูงผึ้งขอมลันสุดลงถ้ามันอพยพไปอยู่ที่อื่น, นอกจากเจ้าของจะติดตามไปในทันที หรือในกรณีที่เจ้าของสละสิทธิการติดตาม (Article 961 Ownership of swarm of bee is lost if it migrates, unless the owner pursues it at once or if the owner give up the persuit.)

มาตรา 962 ผู้เป็นเจ้าของฝูงผึ้งอาจติดตามเข้าไปในที่ดินของผู้อื่น ถ้าฝูงผึ้งไปเกาะบนรวงผึ้งซึ่งไม่ได้อยู่ในความครอบครองของผู้อื่น เจ้าของฝูงผึ้งอาจเข้าเก็บน้ำผึ้งได้ แต่ถ้ามมีการเสียหายใด ๆ เกิดขึ้น ผู้เป็นเจ้าของผึ้งจะต้องรับผิดชอบ (Article 962

The owner of the bee- swarm may in pursuit enter the land of others. If swarm settled in anther unoccupied bee hive, the owner of the swarm may for the purpose of capture open the hive and may take or break out the honey combs. He shall make good the damage caused thereby.

มาตรา 963 ถ้าการอพยพฝูงผึ้งอยู่ในการติดตามของบุคคลหลายเจ้าของด้วยกัน เจ้าของทั้งหลายผู้ติดตามฝูงผึ้งซึ่งเข้าไปจับรวมกันนั้น ย่อมมีกรรมสิทธิ์ตามสัดส่วนแห่งผึ้งที่ติดตามมา (Article 963 If migrating bee swarms of several owners join, the owners who pursued their swarms become joint owners of the captured united swarms; The share are determined according to the number of the number of thr pursued swarms.

มาตรา 964 ถ้าฝูงผึ้งเข้าไปเกาะในรวงผึ้งของบุคคลอื่น ทรัพย์สินหรือสิทธิในผึ้งที่ผู้ครอบครองนั้น ย่อมขยายไปสู่ฝูงผึ้งที่มาเกาะนั้นด้วย กรรมสิทธิ์ในความครอบครอง หรือ

(Article 964 If a swarm of bees

สิทธิโคที่มีเหนือผึ้งที่มาเกาะนั้นย่อม... (Article 964 If a swarm of bees settle in the occupied bee hive of another, the property and other rights to the bee by which the hive was occupied. Extend to the immigrating the ownership and other rights are barred.)

กฎหมายอาวเอนดินา

กฎหมายอาวเอนดินาบัญญัติไว้ในหมวดที่ว่าด้วยการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์โดยการถือเอา (Of Appropriation) ตั้งแต่ มาตรา 2559 ถึง มาตรา 2564 ดังนี้

มาตรา 2559 บุคคลใดเข้ายึดเอาสิ่งหรือทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของ หรือสิ่งหรือทรัพย์สินที่เจ้าของละทิ้งโดยเจตนาที่จะถือเอาไว้เป็นทรัพย์สินของตน ย่อมได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ (Article 2559 The apprehension of movable things having no owner, of abandoned by the owner, made by a person capable of acquiring thing with of appropriating then, constitutes a title for the acquisition of the ownership thereof.)

มาตรา 2560 ทรัพย์สินที่เจ้าของละทิ้งคือทรัพย์สินที่เจ้าของสละการครอบครองอย่างถาวรโดยเจตนาที่ไม่ประสงค์จะยึดถือเอาไว้เป็นของตนเองต่อไป (Article 2560 Things abandoned by the owner are those the possession of which he materially relinquishes with the intention of no longer continuing to own them.)

มาตรา 2561 ทรัพย์สินที่อาจเข้าถือเอาโดยครอบครองได้คือสัตว์ที่ถูกล่า, ปลาในทะเลหรือในแม่น้ำ หรือในทะเลสาบ, ทรัพย์สินซึ่งพบใต้อกของทะเลหรือแม่น้ำ เช่น หอย, หินปะการัง เป็นต้น, และทรัพย์สินอื่น ๆ ซึ่งถูกพัดพามาโดยน้ำในทะเล หรือนำในแม่น้ำอันปราศจากการครอบครองแห่งกรรมสิทธิ์ดั้งเดิม, เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่เจ้าของสละกรรมสิทธิ์โดยสมัครใจจะถูกถือเอาโดยผู้เข้าครอบครองคนแรก, สัตว์ป่าหรือสัตว์ดุร้ายและสัตว์เลี้ยงที่มันกลับเป็นอิสระอย่างเต็มของมัน (Article 2561 Things susceptible of appropriation by occupancy are animals which are hunted, the fish of the seas and river and of naigable lakes; Things to be founded on the bottom of the seas or

¹Walter Loewy, The Civil Code of The German Empire (London: Sweet & Maxwell Ltd, 1909) pp.238-239

river. such as shells, corals, etc.) and other substances cast up by the sea or the rivers, provided they bear no marks of previous ownership; money and any other objects voluntarily abandoned by their owners to be appropriated by the first occupant; wild or savage animals and domesticated animals which recover their original freedom.)

มาตรา 2562 อสังหาริมทรัพย์, สัตว์เลี้ยงซึ่งแม้ว่ามันหนีหรือหาที่อาศัยเหนือทรัพย์สินอื่น เป็นของบุคคลอื่น, ทรัพย์สินซึ่งหายโดยการตกลงสู่ทะเล หรือแม่น้ำโดยเจาของไม่ได้ตั้งใจ, ทรัพย์สินซึ่งโยนทิ้งทะเลโดยความประสงค์จะให้เรือลอคภัย และเรืออับปาง เป็นทรัพย์สินที่ไม่อาจเอาได้อะไร (Article 2562 Immovables, domestic or domesticated animals, even though they escape and seek refuge on property belonging to another, things lost, that which falls into the sea or a river without the will of the owners, things jettisoned for the purpose of saving vessels, and wreckage, are not susceptible of appropriation.)

มาตรา 2563 ถ้าทรัพย์สินที่ถูกเจาของละทิ้ง ใดละทิ้งไว้ให้แก่บุคคลใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ บุคคลเขื่อนั้นยอมมีสิทธิที่จะเอาทรัพย์สินเหล่านั้น ถ้าบุคคลอื่นเขายึดทรัพย์สินนั้น เจาของ ผู้ละทิ้งยอมมีสิทธิที่จะเอาคืน หรือเรียกร้องเอาค่าแห่งทรัพย์สินนั้น (Article 2563 If the things abandoned by their owners have been abandoned for certain persons, such persons only shall have the right to appropriate them. If others take them, the owner who abandoned them shall have the right to recover them or demand their value.)

มาตรา 2564 ในกรณีเป็นที่สงสัยยอมสันนิษฐานไม่ไควว่าเป็นทรัพย์สินที่เจาของละทิ้ง แต่จะสันนิษฐานว่าเป็นทรัพย์สินสูญหาย ถ้าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่มีค่า¹ (Article 2564 In case of doubt, the presumption is not that the thing has been abandoned by its owner, but that it has been lost, if it be a thing of some value.)

กฎหมายญี่ปุ่น

กฎหมายญี่ปุ่นบัญญัติไว้เพียงมาตรา 239 เพียงมาตราเดียวใช้ทั้งในกรณีทรัพย์สิน

¹ Frank L. Joannini, tr., The Argentine Civil Code. Translated by Frank L. Joannini. Boston: The Boston Book Co., 1917., pp.392

ไม่มีเจ้าของและทรัพย์สินที่เจ้าของละทิ้ง ดังนี้

มาตรา 239 กรรมสิทธิ์ในสังหาริมทรัพย์ไม่มีเจ้าของย่อมได้มาโดยการครอบครองทรัพย์สินนั้นโดยเจตนาเป็นเจ้าของ (Article 239 The ownership of ownerless movables is acquired by possessing them with intention of ownership.)

สังหาริมทรัพย์ไม่มีเจ้าของย่อมเป็นกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินแห่งชาติ¹ (Ownerless immovables belong to the ownership of the national treasury.)

กฎหมายหลยส์เชียน่า

มาตรา 3412 และ มาตรา 3413 แห่งประมวลกฎหมายหลยส์เชียน่าได้วิเคราะห์ถึง การเข้าถือเอาและประโยชน์แห่งการยึดถือทรัพย์สินไว้ดังนี้

"การเข้าถือเอา" คือการได้มาซึ่งทรัพย์สินโดยที่ทรัพย์สินนั้นมิได้เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ใดอันทำให้เป็นทรัพย์สินของบุคคลผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นด้วยเจตนาที่จะได้กรรมสิทธิ์เหนือทรัพย์สินนั้น

"ประโยชน์ของการเข้าถือเอา" เป็นวิธีการที่จะช่วยให้การได้มาแห่งทรัพย์สินถูกต้องตามกฎหมายในเมื่อทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของ หรือในเมื่อเป็นหลักแห่งธรรมชาติแล้วเป็นที่ยอมรับว่าทรัพย์สินนั้นได้มีการเข้าครอบครองแล้ว และทรัพย์สินนั้นยังคงอยู่ในความยึดถือครอบครองของบุคคล เช่นว่านั้นด้วยเจตนาที่จะยึดถือไว้ เช่นเดียวกับเป็นทรัพย์สินของคน²

กฎหมายฟิลิปปินส์

กฎหมายฟิลิปปินส์บัญญัติไว้ในหมวดที่ว่าด้วยการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์โดยการเข้าถือเอา ดังนี้

มาตรา 713 ทรัพย์สินใด ๆ ซึ่งตามธรรมชาติอาจเป็นทรัพย์สินไม่มีเจ้าของ เช่น สัตว์สำหรับล่าและปล่าสำหรับตกหรือจับ ทรัพย์สินสมบัติอันมีค่าซึ่งซ่อนหรือฝังไว้และสังหาริมทรัพย์ที่เจ้าของละทิ้ง ย่อมได้มาโดยการเข้าถือเอา (Article 713 Things appropriable

¹J.E.De becker , Annotated Civil Code of Japan (London: Butterworth Co.,1909) pp.220

²Ibid. 221

by nature which are without an owner, such as animals that they are object of hunting and fishing, hidden treasure and abandoned movables are acquired by occupation.)

มาตรา 714 กรรมสิทธิ์ในที่ดินไม่สามารถได้มาโดยการเข้าถือเอา (Article 714 The ownership of a piece of land cannot be acquired by occupation.)

มาตรา 715 สิทธิในการล่าสัตว์และตกปลาอยู่ภายใต้กฎหมายเฉพาะเรื่องนั้น (Article 715 The right to hunt and to fish is regulated by special laws.)

มาตรา 716 เจ้าของฝูงผึ้งมีสิทธิที่จะติดตามเข้าไปในที่ดินของบุคคลอื่น โดยการจ่ายค่าเสียหายให้แก่ผู้ครอบครองที่ดินนั้น ถ้าเจ้าของไม่ติดตามหรือหยุดการติดตามเป็นระยะเวลาติดต่อกันสองวัน ผู้ครอบครองที่ดินอาจเข้าถือเอาและยึดถือไว้ในฐานะเป็นเดียวกัน เจ้าของสัตว์เลี้ยงอาจเรียกร้องสิทธิในการเอาคืนสัตว์นั้นในทำนองเดียวกันภายในยี่สิบวัน นับจากวันที่ผู้อื่นเข้ายึดถือสัตว์นั้น หากเวลาดังกล่าวนี้สิ้นสุดลงแล้วยอมตกเป็นของบุคคลอื่น และยึดถือสัตว์นั้นไว้ (Article 716 The owner of the swarm of bees shall have a right to pursue them to another's land, indemnifying the possessor of the latter for the damage. If the owner has not pursued the swarm or ceases to do so within two consecutive days the possessor of the land may occupy or retain the same the owner of domesticated animals may also claim them within twenty days to be count from their occupation by another person this period having expired, they shall pertain to him who has caught and kept them.)

มาตรา 717 นกพิลาปและปลาจากที่เลี้ยงอยู่อาศัยไปอยู่ในที่อื่นต่างเจ้าของ ย่อมตกเป็นของบุคคลหลัง แต่พฤติการณ์ดังกล่าวนี้จะไม่ไปเกิดจากการใช้เครื่องมือล่อนกหรือปลา นั้นหรือการกระทำโดยกลอุบายแต่อย่างใด¹ (Article 717 Pigeons and fish which from their respective breeding place pass to another pertaining to a different owner shall belong to the latter provided they havenot been enticed by some artifice or fraud.)

¹ Arturo M. Tolentino, Commentaries and Jurisprudence on The Civil Code of Philippines. Vol.2, (Manila:Acme Publisher Co., 1963) pp.425 - 429

กฎหมายออสเตรเลีย

กฎหมายออสเตรเลียบัญญัติไว้ในหมวดการได้มาซึ่งทรัพย์สินโดยการเข้าถือเอา
ดังนี้

มาตรา 380 ไม่มีทรัพย์สินใดที่สามารถได้มาโดยปราศจากการได้มาโดยชอบด้วย
กฎหมาย (Article 380 No property can be acquired without a legal
manner of acquisition.)

มาตรา 381 ทรัพย์สินใดที่ไม่ได้ถูกยึดถืออยู่ย่อมเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของ ทำให้เกิดสิทธิ
ที่จะเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นได้ วิธีการใดมานั้นจะต้องเข้าถือเอาโดยยึดถือไว้ด้วยเจตนาที่
กระทำการใด ๆ เช่นเดียวกับทรัพย์สินของตน (Article 381 The title to unattached
property consist in the inborn liberty to take possession of it. The
manner of acquisition is the occupancy by which one seize
vacant property with the intention to treat it as his own.)

มาตรา 382 ทรัพย์สินที่ไม่ได้ถูกยึดถืออาจได้มาโดยสมาชิกของรัฐทุกคนโดยการเข้ายึด
ถือเอา แต่สิทธินี้ต้องไม่ถูกจำกัดโดยกฎหมายการเมืองและไม่มีบุคคลที่มีเอกสิทธิ์ที่จะเข้ายึด
ถือเอา (Article 382 Unattached property can be acquired by all
members of the state by means of occupation, insofar as this right
is not restricted by the political laws, and insofar as some members
do not a privilege of occupation.)

มาตรา 383 บทบัญญัติมาตราก่อนนี้ให้นำมาใช้โดยเฉพาะแก่การจับสัตว์ กฎหมายได้
วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสิทธิในการล่าสัตว์และตกปลา, วิธีการในการตรวจจำนวนสัตว์ที่ล่า
ได้เพิ่มขึ้นโดยผิดปกติ การที่ความเสียหายได้เกิดขึ้นโดยสัตว์สำหรับล่า, และการป้องกันมิ
ให้มีการลักขโมยน้ำผึ้งโดยผึ้งของผู้อื่น บุคคลใดขโมยสัตว์ในที่ดินของผู้อื่นจะต้องถูกลงโทษ
ในทางกฎหมายอาญา (Article 383 The preceding article applies
particularly to the capturing of animals. The political laws define:
the right of hunting or fishing; the manner of checking an immoderate
increase of game; The manner of allocating damages caused by game;
and the manner in which the stealing of honey by the bees of another
person is to be prevented. The criminal laws determine the manner
in which poachers are to be punished.)

มาตรา 384 ผึ้งผึ้งที่เลี้ยงไว้และสัตว์อื่นใดที่ย่อมไม่อาจที่จะจับเอาได้โดยอิสระและใน

ทางกลับกัน เจ้าของอาจที่จะติดตามเข้าไปในที่ดินของบุคคลอื่นได้ แต่เขาต้องรับผิดชอบในความเสียหายใด ๆ ที่เกิดขึ้นแก่เจ้าของที่ดินในกรณีซึ่งเจ้าของรังผึ้งเลี้ยงไม่ได้ติดตามภายใน 2 วัน หรือถ้าสัตว์ไปอยู่ในที่สาธารณะที่ร่วมกัน ใคร ๆ ก็ถือเอาได้และเจ้าของที่ดินอาจยึดถือเอาได้ถ้ามันอยู่ในที่ของเขา (Article 384 Domesticated swarms of bees and other animals are not objects for free capture; on the contrary, the owner may follow them onto the land of another person, but he is liable for any damage caused to the owner of the land where the owner of a bee hive kept for breeding has not followed the swarm within two days, or where an animal which has been tamed remained voluntarily away for forty - two days, everyone can take and keep it if it is located on common ground and the proprietor may take and keep it if it is located on his land.)

มาตรา 385 เอกชนยอมไม่มีอำนาจที่จะได้มาโดยการเข้าถือเอาในทรัพย์สินที่มีพระราชกฤษฎีการะบุไว้เป็นของรัฐ (ทรัพย์สินที่ผูกขาดเป็นของรัฐแก่ผู้เดียวคือ:เกลือ, สุรา, ยาสูบ, ขอนการพนัน) (Article 385 No private person is authorized to acquire by occupancy the products reserved to the state by the political ordinances. (objects of state monopoly are: salt, spirits, tobacco and gambling.)

มาตรา 386 ประชาชนของรัฐย่อมได้มาโดยการเข้าถือเอาสังหาริมทรัพย์ที่เจ้าของไม่ซัดถือไว้เป็นของตนและละทิ้งแล้ว (Article 386 Every member of the state can acquire by occupancy movable property which the proprietor will no longer keep as his own and which he therefore relinquishes.)

มาตรา 387 ที่ดินแปลงใดที่ไม่สามารถจะทำการกสิกรรมได้, สิ่งก่อสร้างใดที่ไม่อาจซ่อมแซมได้ ย่อมถือว่าเป็นทรัพย์สินที่เจ้าของละทิ้งและต้องถูกยึด¹ (Article 387 The public laws determine to what extent parcels of land, because of the entire failure to cultivate, or buildings, because of failure to repair, are to be consider as abandoned and are to be confiscated.)

¹ Paul L. Baeck, tr., The General Civil Code of Austria.

กฎหมายอังกฤษ

การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์โดยการเข้าถือเอา (Occupatio) กฎหมายอังกฤษจัดว่าเป็นการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์โดยอัตโนมัติตรงหนึ่ง ในจำนวนการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์โดยอัตโนมัติสองอย่างคือ Accessio และ Occupatio การได้กรรมสิทธิ์ในสังหาริมทรัพย์โดยวิธีนี้เป็นวิธีที่ปรากฏมาตั้งแต่ดั้งเดิม ซึ่งจะต้องมีการยึดถือ (Seizing) หรือการเข้าถือเอา (Occupation) เช่น การเข้าถือเอาสัตว์, การเก็บหรือขูดเอาทรัพย์สินใดสิ่งหนึ่งซึ่งติดกับที่ดินหรือในดิน, หรือการเข้าถือเอาผัก, หรือต้นไม้ที่ปลูกในที่ดินซึ่งหลักกฎหมายมีว่า "Quod nullius est id naturali occupanti conceditur" คือ "ทรัพย์สินไม่มีเจ้าของเป็นของแผ่นดิน เสมือนหนึ่งว่าเป็นความยินยอมตามธรรมชาติ" และแม้ว่าการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในสังหาริมทรัพย์อันเกี่ยวกับสัตว์ทั้งหลายจะสามารถมีผลตามกฎหมายในปัจจุบัน ก็ยังไม่แน่นอนเสมอไปว่าเป็นทรัพย์สินที่ปราศจากสิทธิใด ๆ ตัวอย่างเช่น ปลาอาจถูกชาวประมงจับได้ในทะเล หรือในแม่น้ำลำคลองใด ๆ (ในคดี Att. Gen. for British Columbia v. Att. for Canada (1914) สิทธิในการที่ไล่ล่าสัตว์ก็ยังไม่อาจจะมีอยู่ต่อไป เพราะควยเหตุที่สิทธิในการที่จับสัตว์ป่า หรือ เกมสัตว์ป่าล่าสัตว์เป็นของเจ้าของที่ดิน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือกรรมสิทธิ์ในการไล่ยิงสัตว์หรือดักสัตว์เป็นของเจ้าของที่ดินนั้น

ในทำนองเดียวกันสิทธิในการติดตามสัตว์ที่ถูกกลางขนาด จับจากที่ดินแห่งหนึ่งย่อมหมดไปหากปรากฏว่าสัตว์นั้นโค่นี่เขาไปในที่ดินของเอกชน นอกจากว่าเป็นกรณีที่ถูกคนผู้ทำให้สัตว์บาดเจ็บนั้นเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์แทนบุคคลผู้เป็นเจ้าของที่ดินนั้น (ในคดี F. Elwes v. Brieg Gas Co. (1886) (...))

ในประการสุดท้าย สังหาริมทรัพย์ที่เจ้าของละทิ้งอาจได้มาโดยเข้าครอบครอง (Possession) สังหาริมทรัพย์ที่เจ้าของละทิ้งเพียงแต่เป็นทรัพย์สินที่เจ้าของมีเจตนาจะไม่ต้องการจะมีทรัพย์สินนั้นไว้อีกต่อไป ก็เป็นทรัพย์สินที่เจ้าของละทิ้งได้แล้ว¹

ก. สัตว์ป่า

หลักกฎหมายมีว่า Not all corporeal chattel capable of ownership คือสังหาริมทรัพย์ทุกชนิดไม่จำเป็นจะต้องสามารถได้กรรมสิทธิ์เสมอไป

¹ R. H. Kersley, Goode's Modern Law of Personal Property.

แต่อย่างไรก็ดี สंहारิมทรัพย์ทุกชนิดไม่จำเป็นจะต้องสามารถได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์โดยสมบูรณ์ (Absolute) เสมอไป

การโคกรรมสิทธิ์โดยสมบูรณ์อาจมีได้ในทรัพย์ที่เป็นสัตว์ไม่มีชีวิตและในสัตว์ที่เรียกว่า "Domitae naturae" กล่าวคือเป็นสัตว์ที่นำมาเลี้ยงเชื่องแล้ว แม้ว่าบางครั้งจะท่องเที่ยวไปไกลถิ่น ซึ่งถ้าเป็นสัตว์ชนิดดังกล่าวนี้หลงทางจากเจ้าของและหายไป เจ้าของยังไม่เสียไปซึ่งกรรมสิทธิ์ (คดี Ireland V. Higgins (1588) (...))

แต่ในกรณีสंहาริมทรัพย์ที่เป็นสัตว์ที่เรียกว่า "Ferae Naturae" (คือสัตว์ป่าที่มีนิสัยป่าเถื่อนและไม่อาจนำมาเลี้ยงให้เชื่องได้) ย่อมไม่อาจได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์โดยสมบูรณ์ได้ (...) คราวใดที่ทรัพย์นั้นยังอยู่ในความครอบครองของผู้ใด บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิที่จะเสวยสิทธิโคโดยปราศจากการรบกวนจากบุคคลอื่น นอกจากเวลาใดที่สัตว์นั้นจากถิ่นที่เคยอยู่ตามปกติไป หรือบุคคลนั้นสมภารใจละทิ้งโดยไม่สละสิทธิในการใช้สัตว์นั้น ปล่อยให้สัตว์นั้นกลับไปสู่ถิ่นที่อยู่เดิมตามธรรมชาติของมัน และหากผู้ใดจับสัตว์นั้นก็ย่อมมีสิทธิเช่นเดียวกับบุคคลแรกและมีสิทธิจะเสวยสิทธิโค (...)

ข. การกีฬาล่าสัตว์และการเลี้ยงผึ้ง

คำว่า "ทรัพย์สิ้น" ถ้าใช้กับสัตว์ (Ferae naturae) รวมตลอดกระทั่งการกีฬาล่าสัตว์ ขณะที่สัตว์เหล่านั้นยังคงอยู่ในสภาพเป็นสัตว์ป่า มีความหมายไม่มากไปกว่าสิทธิในการจับ, การฆ่า, และยึดถือสัตว์เช่นนั้น และสิทธินี้ย่อมเป็นของแผ่นดินหรือของเอกชนอย่างใดอย่างหนึ่ง

ถ้าผู้ใดเริ่มเล่นกีฬาล่าสัตว์ในที่ดินของตนเอง และติดตามเข้าไปในที่ดินของผู้อื่นและฆ่าสัตว์นั้นตายลง ทรัพย์สิ้นนั้นยังคงเป็นของบุคคลนั้น

คดี Quantrill V. Spragge (1907) ผู้เลี้ยงผึ้งยังคงเป็นเจ้าของรวงผึ้งอยู่ คราวที่หาบุคคลนั้นยังคงยึดถือผึ้งนั้นโดยอยู่ในความดูแล และอยู่ในระหว่างการติดตาม

คดี Kearry V. Pattinson (1939) ผู้เลี้ยงผึ้งยังไม่มีสิทธิตามกฎหมายที่จะเข้าไปในที่ดินของผู้อื่นเพื่อประโยชน์ในการติดตาม และไม่สามารถเรียกให้จ่ายค่าเสียหายต่อจากเจ้าของที่ดินในกรณีที่เจ้าของที่ดินไม่อนุญาตจนเป็นเหตุให้ผึ้งหลุดจากการติดตามของตน

คดี Blades V. Higgs, Supra (เป็นเรื่องการกีฬาล่าสัตว์และฆ่าสัตว์ลงโดยไม่มียุติ) เมื่อปรากฏว่าเจ้าของที่ดินกีฬาล่าสัตว์หรือการฆ่าสัตว์โคกระทำโดยบุคคลซึ่งไม่มีสิทธิใด ๆ ที่จะกระทำดังนี้ หลักของ common law มีดังนี้

1. ถ้า นาย ก. เริ่มกีฬาล่าสัตว์ในที่ดินของ นาย ข. และสามารถล่าและฆ่าสัตว์ลงได้ในที่นั้น สัตว์นั้นเป็นของ นาย ข.

2. ถ้า นาย ก. เริ่มเกมล่าสัตว์ในที่ดินของ นาย ง. และสามารถล่า และฆ่าสัตว์ลงได้ในที่ดินของ นาย ก. สัตว์นั้นเป็นของ นาย ก. (แม้ว่าเขาจะเป็นผู้กระทำ ความผิด)

3. ถ้า นาย ก. เริ่มเกมล่าสัตว์ในป่าหรือในทุ่งเลี้ยงกระต่ายของ นาย ข. และฆ่าลงได้ในที่ดินของ นาย ก. สัตว์นั้นเป็นของ นาย ข.

หลักเกณฑ์ทั้ง 3 ข้อนี้นี้ ข้อ 1 และ ข้อ 2 ปัจจุบันใช้กับสัตว์ทุกชนิดที่เป็น *Ferae naturae* แม้ว่าหลักใน ข้อ 2 อาจมีการแก้ไขบางโดย Game Act, 1813 (คดี *Rigg V. Earl of Lonsdale* (1856))

ในปัจจุบันผู้ครอบครองที่ดินจะต้องอยู่ภายใต้สิทธิบางอย่างซึ่งอาจกำหนดโดยสัญญา หรืออาจอยู่ภายใต้สิทธิบางอย่างของเจ้าของป่า หรือในทุ่งเลี้ยงกระต่าย หรืออาจอยู่ภายใต้สิทธิในการเล่นล่าสัตว์ ใน Ground Act, 1800 (คดี *Morgan V. Jackson* (1895), *Anderson V. Vicary* (1900)) ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ให้สิทธิแก่ผู้ครอบครองที่ดินที่จะเล่นล่าสัตว์ (เช่นกระต่าย) (...)¹

กฎหมายอิตาลี

กฎหมายอิตาลีที่มีบัญญัติหลักการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์โดยการเข้าถือเอา

(Occupation) ไว้ในหมวดเดียวกันกับการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์โดยมีนิติกรรม

(Invention) สำหรับการได้กรรมสิทธิ์โดยการเข้าถือเอาบัญญัติไว้ 3 มาตรา คือ

มาตรา 923 ทรัพย์สินซึ่งอาจได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์โดยการเข้าถือเอา สิ่งหาไม่ทรัพย์สินซึ่งมิได้เป็นทรัพย์สินของผู้อื่น ย่อมได้มาโดยการเข้าถือเอา (827) (Article 923 Thing susceptible to occupation. Movable thing that are not the property.)

เช่น ทรัพย์สินที่เจ้าของละทิ้ง, สัตว์ขณะที่ถูกล่า หรือปลาขณะที่ถูกไล่จับ (842)

(Such are abandoned things animals that object of hunting or fishing. (842))

มาตรา 827 ทรัพย์สินว่างเปล่าของผู้อื่น สิ่งหาไม่ทรัพย์สินซึ่งมิได้เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น ย่อมเป็นของรัฐ (Article 827 Vacant immovable property.)

¹ R.H. Kersley, Goodeve's Modern Law of Personal Property.

Vacant immovable property. Immovable (812) property that is not owned by anyone is include in the patrimony of the state.)

มาตรา 822 (บัญญัติไว้ในหมวดว่าด้วยทรัพย์สินซึ่งเป็นของรัฐ, หน่วยงานสาธารณะ และทรัพย์สินของศาสนา) สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ฝั่งทะเล, หาดทราย, อ่าว, ท่าเรือ, แม่น้ำ ลำธาร, ทะเลสาบและน้ำอื่น ๆ ซึ่งใช้เพื่อสาธารณะตามกฎหมายและการงานใดที่ไปเพื่อความปลอดภัยของประเทศเป็นของรัฐและเป็นส่วนหนึ่งของสาธารณสมบัติของแผ่นดิน (Article 822 Public domain. The seashore, beach, bays, ports, rivers, streams, Lakes and other waters define as public by the applicable laws and works intended for national defense, belong to the state and form part of the public domain.)

ในทำนองเดียวกัน ถนนหนทาง, ทางสาธารณะ, รถไฟ และท่าอากาศยาน, ท่อทางน้ำ อสังหาริมทรัพย์ (812) ซึ่งมีกฎหมายระบุว่าเป็นประโยชน์ทางประวัติศาสตร์, ทรัพย์สินมีค่าทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม, ของเก็บไว้เพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์, ภาพวาดมีค่า สิ่งประดิษฐ์, หอสมุดและทรัพย์สินอื่น ๆ ที่มีกฎหมายระบุว่ายูทิลิตี้ของสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ขอมเป็นของรัฐและเป็นส่วนหนึ่งของสาธารณสมบัติของแผ่นดิน (Also road, freeways, and railways, airports, aqueducts, immovables (812) identified according to applicable laws as having historic, archeological and artistic interest; The collections of musiums, picture galleries, archives, libraries, and finally all other property that is by law made subject to the rules governing the public domain, belong to the state and form part of public domain.)

มาตรา 812 การแยกประเภทของทรัพย์สิน ที่ดิน, น้ำพุ, ทางน้ำ, สิ่งปลูกสร้างและสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ซึ่งติดกับที่ดินอย่างชั่วคราว และทุกสิ่งซึ่งโดยการกระทำของมนุษย์หรือตามธรรมชาติติดกับที่ดินเป็นอสังหาริมทรัพย์ (Article 812 Distinction as to property. The soil, water sources and water courses, buildings and other constructions, even if joined to the soil for a temporary purpose, and in general everthing that is artificially naturally annexed to the soil are immovable property.)

โรงสี, สถานที่อาบน้ำ, แพ, ถือว่าเป็นอสังหาริมทรัพย์ในเมื่อทรัพย์สินเหล่านี้ติดต่อกับฝั่งหรือถนนน้ำและมีจุดมุ่งหมายที่ยังคงไว้เพื่อการใช้นั้น ๆ อย่างถาวร (Mills, baths, and other floating buildings are also considered

immovables when they are securely attached to the bank of the bed and are destined to remain so permanently for their utilization.)

ทรัพย์สินอื่น ๆ คือสังหาริมทรัพย์ (All other property is movable.)

มาตรา 823 สถานภาพกฎหมายของสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ทรัพย์สินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติแผ่นดินย่อมไม่อาจโอนกันได้ และไม่อาจเป็นวัตถุแห่งสิทธิเพื่อประโยชน์ของบุคคลที่สาม เว้นแต่ตามวิถีทางและภายในขอบเขต จำกัดที่กฎหมายในเรื่องนี้มีบัญญัติไว้ (Article 823 Legal status of public domain. Property that forms part of the public domain is inalienable and cannot be the objects of the rights in favor of third persons, except in the ways and within the limits established by the laws concerning it.)

การป้องกันทรัพย์สินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินให้อยู่ภายใต้อำนาจของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง เขามีอำนาจที่จะจัดการหรือใช้อย่างธรรมดาเพื่อป้องกันกรรมสิทธิ์และครอบครองดังที่บัญญัติไว้โดยประมวลกฎหมายนี้ (Protection of the property that forms part of the public domain is entrusted to administrative authorities, they have the power either to proceed administratively or to use the ordinary means for the protection of ownership and possession regulated by this code.)

มาตรา 842 การล่าสัตว์และการจับสัตว์น้ำ เจ้าของที่ดินไม่สามารถจะห้ามมิให้เข้าไปในที่ดิน เพื่อความมุ่งหมายในการล่าสัตว์ นอกจากที่ดินที่ถูกล้อมรั้วไว้โดยวิธีการโดยถูกต้องตามกฎหมายเกี่ยวกับการล่าสัตว์ หรือการกลักรรรมซึ่งอาจเสียหาย (Article 842 Hunting and fishing. The owner of a piece of land cannot prevent entry on it for the purpose of hunting, unless the land is enclosed in the manner established by the law on hunting or cultivation susceptible to damage is under way.)

เขาอาจไม่ยอมให้เข้าซึ่งบุคคลผู้ซึ่งไม่ได้รับใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ (He can always exclude one who is not supplied with a license issued by the proper authority.)

ความยินยอมของเจ้าของที่ดินมีความจำเป็นแก่การจับสัตว์น้ำ (The consent of the owner of the land is necessary for fishing.)

มาตรา 924 ผู้รังแก เจ้าของผู้รังแกมีสิทธิ (843) ที่จะติดตามเขาไปในที่ดินของผู้อื่น และจะขอชดเชยค่าเสียหายอันเกิดจากการนั้นแก่เจ้าของที่ดิน ถ้าไม่ติดตามภายในสองวันหรือ

หยุดการติดตามเป็นเวลาสองวัน เจ้าของที่ดินยอมเข้ายึดถือไว้ได้ (843) (Article 924 Swarm of bees. The owner of swarms of bees has the right (843) to follow them on another's land, but owes compensation for the damage caused to the land; if he has not followed them within two days or has stopped following them for two days, the owner of the land can take and keep them. (843))

มาตรา 843 การเข้าไปในที่ดิน เจ้าของที่ดินจะต้องยอมให้บุคคลอื่นเข้าไปหรือผ่านที่ดินของตนในเมื่อมีความจำเป็นจะต้องขียนยอมเช่นนั้น เพื่อประโยชน์ในการสร้างหรือซ่อมกำแพง หรืองานอื่นใดของเพื่อนบ้าน หรือผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ร่วมกัน (Article 843 Access to the land. The owner must permit entry on and passage over his land whenever its necessity is recognized for the purpose of building or repairing a wall or other work owed by the neighbor or jointly owned.)

ถ้การเข้าไปในที่ดินเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายจะต้องชดเชยค่าเสียหายจนเพียงพอ (If the entry caused damage, an adequate indemnity is due.)

เจ้าของที่ดินจะต้องยอมในทำนองเดียวกันในการเข้าไปในที่ดินของบุคคลผู้ซึ่งต้องการเข้าไปเพื่อเอาทรัพย์สินใดคืนเพราะการเข้าไปโดยเหตุบังเอิญหรือกรณีสัตว์หนีไปจากการยึดถือ เจ้าของที่ดินจะห้ามมิให้เขาใดโดยการส่งมอบทรัพย์สินนั้นหรือสัตว์นั้นให้เจ้าของ (The owner must also permit entry by one who wishes to recover something of his that is there by accident or an animal that has escaped there from custody. The owner can prevent the entry by delivering thing or the animal.)

มาตรา 925 สัตว์เลี้ยงเชื่องแล้วเจ้าของที่ดินอื่นอาจติดตามสัตว์เลี้ยงของคนเข้าไปในที่ดินของตน (843) โดยอยู่ภายใต้สิทธิของเจ้าของที่ดินที่จะเรียกเอาค่าเสียหายเพื่อการนั้น (Article 925 Domesticated animals. Domesticated animals can be followed by the owner of another's land (843), subject to the right of the owner of the land to compensation for damage.)

สัตว์เลี้ยงนั้นตกเป็นของบุคคลผู้ซึ่งครอบครองสัตว์นั้น ถ้าเจ้าของไม่เรียกคืนภายใน 20 วัน นับจากวันที่ใคร่ว่าสัตว์นั้นอยู่ที่ใด (843) (They belong to whoever takes possession (923) of them, if they are not reclaimed within twenty days from the time the owner has knowledge of where they are (843)

มาตรา 926 การท่องเที่ยวของนกพิลาป, กระต่าย และปลา กระต่ายก็ดี, ปลาก็ดี ซึ่งไปอยู่กับที่เลี้ยงกระต่ายหรือแหล่งปลาของผู้หนึ่งยอมเป็นของบุคคลผู้เป็นเจ้าของที่เลี้ยงกระต่ายหรือแหล่งปลานั้น โดยที่สัตว์นั้นมีได้ถูกชักจูงโดยเครื่องมือกลหรือกลอุบาย

(Article 926 Migration of pigeons, rabbits and fish. Rabbit and fish that go to another rabbitry or fishery are acquired by the owner of the latter, provided that they were not attracted there by artifice or fraud.)

โดยหลักเดียวกันนี้นำมาใช้กับนกพิลาปซึ่งไปอาศัยอยู่กับรังพิลาปของผู้อื่น โดยอยู่ภายใต้บังคับบัญญัติต่าง ๆ เกี่ยวกับนกพิลาปสื่อสาร¹ (The same rule is observed for pigeons that go to another pigeon house, subject to the sifferent provisions of law concerning carrter pigeons.)

กฎหมายสวีต

มาตรา 718 สิ่งทำริมทรัพย์สินไม่มีเจ้าของตกเป็นทรัพย์สินของบุคคลผู้ซึ่งเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นด้วยเจตนาที่จะเป็นเจ้าของ (Article 718 An ownless thing becomes the property of anyone who take possession of it with the intention of becoming its owner.)

มาตรา 719 สัตว์ที่ถูกจับกลายเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของถ้าสัตว์นั้นกลับคืนสู่อิสระและไม่ได้กลับคืนมายังเจ้าของ (Article 719 Capture animals become ownerless if they again attain a condition of wildness and no longer return to their master.)

สัตว์เลี้ยงกลายเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของในทันทีที่สัตว์นั้นกลับคืนสู่สภาพเดิมของมันและไม่กลับคืนที่เคยเลี้ยงไว้เช่นนั้น ผึ้งฝูงไม่กลายเป็นผึ้งฝูงที่ไม่มีเจ้าของในเมื่อมันเข้าไปในที่ดินอื่น² (Swarms of bees do not become ownerless by going upon strange land.)

¹ Mario Beltramo, tr., The Italian Civil Code. Translated by Mario Beltramo. N.Y.: Oceana Publications, Inc. 1969 pp.249

² Robert P. Shick, tr., The Swiss Civil Code. Translated by Robert P. Shick Book Co., 1915. pp.171

ทฤษฎีการได้กรรมสิทธิ์โดยการเข้าถือเอา (Occupation) การได้กรรมสิทธิ์โดยวิธีนี้
ปรากฏมาตั้งแต่สมัยกฎหมายโรมันและกฎหมายโรมันเห็นว่า เป็นวิธีได้มาโดยธรรมชาติเป็น
หลักที่ยอมรับกันทั่วไปว่าสามารถได้มาในทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของ

องค์ประกอบในการได้มาโดยการเข้าถือเอา มี 3 ประการคือ (1) การเข้าถือเอา
ต้องมีเจตนาที่จะเป็นเจ้าของ เพราะฉะนั้นสามารถจะแสดงกริยาห้วงกับบุคคลอื่นใด (2)
ทรัพย์สินนั้นสามารถจะยึดถือได้ตามธรรมชาติและเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของ (3) ต้องมีการ
แสดงกริยา เป็นเกี่ยวกับการครอบครองทรัพย์สินไป จำเป็นจะต้องเป็นวิธีการยึดถือ เพียง
แต่แสดงว่าทรัพย์สินนั้นไม่อยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่นก็เป็นการเพียงพอ¹

ขอแตกต่างระหว่างการเข้าถือเอาและการครอบครอง การเข้าถือเอานั้นมีได้เฉพาะ
เหนือทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของ แต่การครอบครองมิได้เหนือทรัพย์สินทุกชนิดทั้งที่มีเจ้าของและไม่มี
เจ้าของ การเข้าถือเอาความหมายในตัวของมันเอง แสดงถึงการมีกรรมสิทธิ์ แต่การ
ครอบครองความหมายในตัวของมันเองไม่แสดงถึงกรรมสิทธิ์เสมอไป²

การได้กรรมสิทธิ์โดยการเข้าถือเอานี้มีได้เฉพาะเหนือสิ่งหากรรมสิทธิ์ ที่ดินไม่อาจเป็น
ทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยได้วางหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

มาตรา 1318 เป็นแม่บทสำหรับการได้กรรมสิทธิ์ในสิ่งหากรรมสิทธิ์ที่ไม่มีเจ้าของใน
เบื้องต้นต้องสังเกตว่า บทบัญญัติมาตรานี้เป็นเรื่องได้มาซึ่งสิ่งหากรรมสิทธิ์ที่ไม่มีเจ้าของเท่า
นั้น ที่ดินไม่อาจเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของได้ แม้แต่ที่รกร้างว่างเปล่าก็เป็นสาธารณสมบัติของ
แผ่นดิน ตามมาตรา 1304 (1) และสิ่งอื่นใดที่เป็นสิ่งหากรรมสิทธิ์โดยปลูกสร้างทำลงไว้
ติดกับที่ดิน ก็มักกลายเป็นส่วนควบตกเป็นของแผ่นดิน หรือเอกชนเสียแล้วด้วย อสังหาริม
ทรัพย์สินซึ่งไม่อาจเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของที่จะถือเอาได้กรรมสิทธิ์ตามมาตรา 1318 การได้
กรรมสิทธิ์ในที่ดินต้องบังคับตามกฎหมายที่ดิน ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 1334 และอาจได้มา
โดยอายุความตามมาตรา 1333, 1382³

¹ Arturo M. Tolentino, Commentaries and Jurisprudence on
The Civil Code of Philippines. Vol.2 pp.425 - 426

² Ibid.

³ เส็นีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. กฎหมายลักษณะทรัพย์สิน (พระนคร:สำนักพิมพ์ชัยฤทธิ,
2497) หน้า 266

ทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของคืออะไร กฎหมายโรมันเรียกว่า Res Nullius ได้แก่ทรัพย์สินที่ไม่มี
 มีเจ้าของมาก่อนเลย หรือทรัพย์สินที่เคยมีเจ้าของแต่เจ้าของได้ละทิ้งทรัพย์สินนั้นแล้ว¹ ทรัพย์สิน
 มีเจ้าของตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1320 บัญญัติไว้มีแต่เรื่องสัตว์ป่า
 กฎหมายโรมันได้กล่าวถึงหินพลอยอันมีค่า, เกาะที่พบในมหาสมุทรที่ยังไม่มีผู้ใดยึดครอง,
 รวมทั้งทรัพย์สินที่ยึดจากข้าศึก กฎหมายอาร์เจนติน่า มาตรา 2561 ได้ยกตัวอย่างถึงทรัพย์สิน
 ที่พบใต้ทะเลหรือแม่น้ำ เช่น เปลือกหอย, หินปะการัง เป็นทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของท่านอาจารย์
 เสนีย์ ปราโมช ได้ยกตัวอย่าง " เช่น น้ำฝนตกจากฟ้า ผลไม้ในป่า เปลือกหอย กรวด
 ทราย สำหรับทะเลตามหาดทราย บางอย่างก็มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษ เช่น รวงผึ้ง
 ชีผึ้งในป่า แร่ต่าง ๆ เพชรพลอย เทียนหอย (...)²

การได้กรรมสิทธิ์ในสังหาริมทรัพย์ในสังหาริมทรัพย์ที่ไม่มีเจ้าของ บทบัญญัติ มาตรา 1318
 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยวางหลักเกณฑ์ว่า จะต้องเข้าถือเอา
 ท่านอาจารย์บัญญัติ สุชีวะ อธิบายว่า

หมายถึงการเข้ายึดถือหรือแสดงอาการหวงแหนจนจะเอาเป็นของตน เพียง
 แต่ยึดถือหรือแสดงอาการหวงแหนอย่างเดียวยังไม่เพียงพอที่จะถือว่าเป็นการเข้าถือเอา
 จนกว่าจะได้มีเจตนาเป็นเจ้าของด้วย และการยึดถือนั้นไม่จำเป็นจะต้องเขาคอบครอง
 ทรัพย์สินนั้นจริง จึงเสนอไปเพียงแต่แสดงอาการหวงกันไว้เป็นของตน (...)³

นอกจากนี้ มาตรา 1318 ยังได้วางข้อยกเว้นไว้ 2 ประการ กล่าวคือหากเป็น
 การเข้าถือเอาที่เป็นข้อยกเว้นดังกล่าว ผู้เข้าถือเอานั้นไม่ไดกรรมสิทธิ์คือ

1. การเข้าถือเอานั้นต้องห้ามตามกฎหมาย ได้แก่กรณีที่มีกฎหมายห้ามไว้
 เป็น พ.ร.บ.สำหรับรักษาช้างป่า, พ.ศ.2464 ห้ามจับช้างป่า, พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครอง
 สัตว์ป่า พ.ศ.2503 ห้ามจับสัตว์ป่า, พ.ร.บ.ว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตการประมงไทย

¹ Barry Nicholas, An Introduction to Roman Law. pp.130

² เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. กฎหมายลักษณะทรัพย์สิน หน้า 267

³ บัญญัติ สุชีวะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน

พ.ศ. 2482 และ พ.ร.บ. การประมง พ.ศ. 2490 ห้ามจับสัตว์น้ำ, พ.ร.บ. ป่าไม้ พ.ศ. 2484 ห้ามตัดฟันถือเอาไม้วงหาม, พ.ร.บ. เหมืองแร่ พ.ศ. 2461 ห้ามขุดแร่ทำเหมืองแร่ เป็นต้น

2. การเข้าถือเอาอันเป็นการฝ่าฝืนสิทธิผู้อื่นที่จะเข้าถือเอาสังหาริมทรัพย์นั้นได้ กรณีที่ผู้นั้นมีสิทธิที่จะเข้าถือเอาทรัพย์สินนั้นอยู่แล้ว หากผู้ใดเข้าถือเอาทรัพย์สินนั้นโดยไม่ไต่กรรมสิทธิ์ เช่น ผู้ทำให้สัตว์ป่าบาดเจ็บแล้วคิดตามไปยอมมีสิทธิเข้าถือเอาสัตว์นั้น บุคคลอื่นยอมไม่มีสิทธิจะเข้าถือเอาสัตว์นั้นอีก เป็นต้น

ทรัพย์สินที่เคยมีเจ้าของแต่เจ้าของได้ละทิ้งทรัพย์สินนั้นแล้ว ถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของ
 บทบัญญัติมาตรา 1319 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยได้วางหลักเกณฑ์ทรัพย์สินที่เคยมีเจ้าของแต่เจ้าของได้ละทิ้งทรัพย์สินนั้น จะต้องเลิกการครอบครองด้วยเจตนาสละกรรมสิทธิ์ หลักกฎหมายนี้ปรากฏมาตั้งแต่สมัยกฎหมายโรมัน แต่มี 2 แนวความคิด ตามแนวความคิดของฝ่าย Proculian เห็นว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ถูกละทิ้งจะไม่สิ้นไปทันทีจนกว่าจะมีบุคคลหนึ่งเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้น (...) ¹ อีกแนวความคิดหนึ่งเป็นแนวของฝ่าย Justinian มีความเห็นว่าทรัพย์สินนั้นตกเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของทันทีที่เจ้าของละทิ้งและเจตนาสละกรรมสิทธิ์ (...) ² เมื่อได้ตรวจดูกฎหมายอังกฤษก็ถือหลักว่าทรัพย์สินที่เจ้าของละทิ้งคือทรัพย์สินที่เจ้าของมีเจตนาที่จะไม่ต้องการจะมีทรัพย์สินนั้นไว้อีกต่อไป ก็เป็นทรัพย์สินที่เจ้าของละทิ้งได้แล้ว ในประมวลกฎหมายเยอรมัน " มาตรา 959 วางหลักเกณฑ์ว่าทรัพย์สินที่เจ้าของละทิ้งได้แก่ทรัพย์สินที่เจ้าของสละการครอบครองด้วยเจตนาที่จะสละกรรมสิทธิ์ ³ กฎหมายอาร์เจนตินา มาตรา 2560 ให้คำจำกัดความว่าทรัพย์สินที่เจ้าของละทิ้งคือทรัพย์สินที่เจ้าของสละการครอบครองอย่างถาวรด้วยเจตนาที่ไม่ประสงค์จะยึดถือเอาไว้เป็นของตนอีกต่อไป

¹ R.W. Lee, The Elements of Roman Law. pp. 143.

² Ibid.

³ Ernest J. Schuster, The Principles of German Civil Law.

(London: Stevens & Sons Ltd., 1907), pp. 404

ดังนั้น น่าจะเป็นข้อยุติได้ว่าทรัพย์สินที่เคยมีเจ้าของแต่เจ้าของได้ละทิ้งทรัพย์สินนั้นต้องประกอบด้วย การสละการครอบครอง และมีเจตนาที่จะสละกรรมสิทธิ์ จึงจะเป็นทรัพย์สินไม่มีเจ้าของ ท่านอาจารย์เสนีย์ ปราโมทย์ อธิบายดังนี้

สังหาริมทรัพย์ไม่มีเจ้าของตามมาตรา 1319 นั้น ได้แก่สังหาริมทรัพย์ที่มีบุคคลเป็นเจ้าของอยู่แล้ว แต่เจ้าของได้เลิกการครอบครองทรัพย์สินนั้นด้วยเจตนาสละกรรมสิทธิ์ เมื่อเจ้าของเลิกครอบครองเจตนาสละกรรมสิทธิ์เมื่อใด สังหาริมทรัพย์นั้นก็ขาดกรรมสิทธิ์ และตกเป็นทรัพย์สินไม่มีเจ้าของแต่ขณะนั้นทันที¹

คำพิพากษาฎีกาได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับทรัพย์สินไม่มีเจ้าของไว้ว่าทรัพย์สินใดบ้างที่เป็นทรัพย์สินไม่มีเจ้าของ ดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 105/2481 รังนกซึ่งเกิดขึ้นในถ้ำเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของจนกว่าผู้ผูกขาดจากรัฐบาลได้เข้ายึดถือเอารังนกนั้น ผู้ใดเอารังนกในถ้ำไปก่อนผู้ผูกขาดเข้ายึดถือเอา ไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์

คำพิพากษาฎีกาที่ 1046 - 1047/2493 ยอดลานในป่าแม้จะมีผู้อนุญาตจากกรมป่าไม้ให้ตัด ก็ยังเป็นของป่าอยู่หาใช่เป็นของผู้ที่ได้รับอนุญาตนั้นไม่ ผู้ใดไปลักตัดยอดลานนั้นไป ยังไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์

คำพิพากษาฎีกาที่ 1072/2493 ผู้ขุดบ่อปลาในที่เข้า เขามายังมีได้บึงทางน้ำไหลติดต่อกันระหว่างบ่อกับบึงเพื่อกันมิให้ปลาในบ่อไปลงบึง ย่อมมีสิทธิในปลาในบ่อนั้นดีกว่าผู้อื่นที่มีได้เกี่ยวข้องกับบ่อนั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 1645/2497 จำเลยเอาแหทอดปลาในหนองน้ำซึ่งเป็นลำเหมืองสำหรับถ่ายน้ำสู่แม่น้ำ แม้จะมีผู้เอาแหทอดกันไว้ด้านหนึ่งก็ตาม จำเลยก็ย่อมไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์ เพราะปลาในเหมืองมาจากทุ่งนาและแม่น้ำทั่วไป หาใช่เจ้าของนำมาเพาะเลี้ยงไม่ ปลาอาจว่ายไปที่อื่นได้ผู้เข้าหนองน้ำมิได้ยึดถือครอบครองปลา

¹เสนีย์ ปราโมทย์ ม.ร.ว., กฎหมายอสังหาริมทรัพย์ หน้า 272

สัตว์ป่า มาตรา 1320 ได้กล่าวถึงการได้กรรมสิทธิ์ในสิ่งหาริมทรัพย์ไม่มีเจ้าของชนิดหนึ่ง
คือสัตว์ป่า

ก. อย่างไรเป็นสัตว์ป่า กฎหมายโรมันได้แบ่งสัตว์ป่าออกเป็น 2 ชนิดคือ

(1) สัตว์ป่าโดยธรรมชาติซึ่งมีนิสัยป่าเถื่อน (Ferae Naturae) (2) สัตว์ป่าโดย
ธรรมชาติซึ่งมีนิสัยเชื่องแล้ว (Mansuetae Naturae) ความหมายของมาตรา 1320
วรรค 1 และ วรรค 2 ได้แก่สัตว์ป่าตามความหมายแรก ซึ่งท่านอาจารย์ เสนีย์ ปราโมทย์
ได้อธิบายว่า

หมายความถึงสัตว์ป่าเถื่อนที่ไม่สามารถอาศัยตั้งอยู่กับคนจะมาจากป่าทุ่งเขาทะเล ทุ่งน้ำ
หรืออากาศ ก็นับว่าเป็นสัตว์ป่าได้ทั้งหมด เช่น สุนัขป่า หมีป่า แะ โกลป่า ตะกวด เนื้อ
ควาง ลิง ช้าง เลื้อ จระเข้ เต่า หอย กุ้ง ปลา ชู ไผ่วาใหญ่หรือขนาดใด ๆ ฮีแรง อีกา
นกกินไม้ใดชนิดต่างๆ เหล่านี้ นับรวมอยู่ในความหมายของคำว่าสัตว์ป่าทั้งหมด แม้จะเป็นสัตว์
ที่มีที่อยู่อาศัยตามบ้านเรือนคน แต่ไม่สามารถตั้งตัวกับคนก็อาจเป็นสัตว์ป่า เช่น นกปลอดทำ
รังอยู่บนหลังคา จึงจก ตกนก ถูกรถ กัด บิดวก เหล่านี้ แม้จะอยู่ตามบ้านเรือนคน จะไม่
นับว่าเป็นสัตว์ป่าก็ได้ เพราะนิสัยของมันป่าเถื่อน แต่โดยคำนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ ใช้คำว่า Wild Animal ทำให้เข้าใจไปว่าเป็นสัตว์ป่าซึ่งจะต้องมาจากป่า ซึ่ง
ความจริงไม่ว่าจะหมายความไปอย่างนั้น

ข. สัตว์ป่าเลี้ยงเชื่องแล้ว มาตรา 1320 วรรค 3 ได้กล่าวถึงสัตว์ป่าเลี้ยง
เชื่องแล้ว ได้แก่สัตว์ป่าซึ่งมีความหมายที่ 2 แห่งกฎหมายโรมัน คือ Mansuetae Naturae
ได้แก่สัตว์ป่านำมาเลี้ยงไว้กับคนจนมีนิสัยเชื่องกับคนแล้ว เช่น สุนัข แมว ลิง เป็นต้น

ลักษณะของสัตว์ไม่มีเจ้าของ มาตรา 1320 วรรคแรก วางหลักเกณฑ์ไว้ว่า สัตว์ป่าไม่มี
เจ้าของกรายเท่าที่มีนอัสระอยู่และใน วรรคสอง สัตว์ป่าที่ตนจับได้ ถ้ามันกลับคืนนอัสระและ
เจ้าของไม่ติดตามโดยพลัน หรือเลิกติดตาม เป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ และมาตรา 1320
วรรคสาม กล่าวถึงสัตว์ป่าเลี้ยงเชื่องแล้ว จะเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของต่อเมื่อตั้งที่ไปเลย

ดังนั้น น่าจะได้พิจารณาถึงหลักเกณฑ์กฎหมายต่างประเทศควรมีขอบเขตกว้างขวางเพียงใด กฎหมายโรมันไม่มีหลักฐานชัดเจนว่าไว้กว้างหลักเกณฑ์เรื่องนี้ไว้เพียงแต่กล่าวถึงการได้กรรมสิทธิ์ในสัตว์ป่าเท่านั้น ในกฎหมายเยอรมัน มาตรา 960 วางหลักเกณฑ์ เป็นเดียวกับ มาตรา 1320 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย กล่าวคือสัตว์นี้จะไม่ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ใดทราบเท่าที่มันยังอิสระอยู่ และในกรณีสัตว์เลี้ยง มาตรา 960 วรรคสอง ไว้กว้างหลักเกณฑ์ว่าจะเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของต่อเมื่อมันคืนสู่อิสระ กฎหมายอาร์เจนตินา มาตรา 2561 ตอนท้ายกล่าวถึงสัตว์เลี้ยงหากมันคืนถิ่นเดิมของมันอยู่ในเขตพื้นที่เข้าถือเอาได้ แต่ไม่ได้วางลักษณะของสัตว์ป่าไว้ว่าอย่างไร จึงจะเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ กฎหมายสวีต มาตรา 719 วรรคแรก กล่าวถึงสัตว์ป่าที่ถูกจับโดยเจ้าของไม่ติดตามสัตว์นั้นเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ ส่วนสัตว์เลี้ยง มาตรา 719 วรรคสอง ได้บัญญัติไว้ว่าจะเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ ในทันทีที่สัตว์นั้นคืนสู่สภาพเดิมของมัน และไม่กลับถิ่นที่เคยเลี้ยง ดังนั้นหลักเกณฑ์ตาม มาตรา 1320 วรรคแรก และวรรคสาม น่าจะเป็นการเพียงพอแล้ว คำว่า " มีอิสระอยู่ " นั้น ท่านอาจารย์บัญญัติอธิบายว่า

หมายถึงมีสิทธิที่จะไปไหนมาไหนและทำอะไรได้ตามอำเภอใจโดยไม่มีอะไรกักกัน เช่น ข้างในป่า ปลาในแม่น้ำ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามถูกควบคุมให้อยู่ในพื่นที่ยึด หรือปลาอยู่ในที่ซึ่งมี เลือกกันมิให้หลุดไปในที่อื่นได้ แม้ว่าจะยังไปมาโลดโผนตามแต่ที่ไปมาได้ ในขอบเขตที่กั้นไว้ ฉะนั้นจึงถือว่าไม่มีอิสระแล้ว ย่อมไม่ใช่สัตว์ที่ไม่มีเจ้าของต่อไป¹

ก. สัตว์ป่าในสวนสัตว์และปลาในบ่อหรือในน้ำซึ่งเจ้าของกั้นไว้ มาตรา 1320 วรรคแรก ตอนท้ายได้ระบุไว้เป็นที่แน่นอนว่าสัตว์ป่าในสวนสัตว์และปลาในบ่อหรือในน้ำซึ่งเจ้าของกั้นไว้ ไม่ใช่สัตว์ไม่มีเจ้าของ สัตว์ป่าในสวนสัตว์ เช่น กวาง ลิง ช้างที่เขาเดิน ปลาในบ่อ ได้มีคำพิพากษาฎีกาเก่าคือ คำพิพากษาฎีกาที่ 432/2476 ต้องเป็นบ่อที่ปลาออกไปไม่ได้ ส่วนปลาในน้ำซึ่งกั้นไว้ เช่น ปลาในโพงซึ่งไม่อาจว่ายกลับออกไปได้ เป็นต้น

เหล่านี้กฎหมายระบุว่าไม่เป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ ผู้ใดจะเข้าถือเอาไม่ได้แต่อย่างไรก็ดีสัตว์เหล่านี้กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ว่าเป็นสัตว์ของใคร แต่กระนั้นก็ได้มีคำพิพากษาฎีกา ที่ 1072/2493 ได้พิพากษาว่าเจ้าของบ่อหรือผู้คนที่ทำน้มน้ำในบ่อมีสิทธิดีกว่าผู้อื่น

ข. สัตว์ป่าในที่รกร้างว่างเปล่าหรือในน้ำสาธารณะก็ดีหรือในที่ดินหรือที่น้ำมีเจ้าของ มาตรา 1321 ได้วางหลักเกณฑ์สัตว์ไม่มีเจ้าของอีกประเภทหนึ่ง แม้ว่าจะเห็นสัตว์ป่าหรือในน้ำสาธารณะ หรือในที่ดิน หรือที่น้ำมีเจ้าของ หากเจ้าของมิได้แสดงความหวงแหน ย่อมเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ นอกจากจะมีกฎหมายเฉพาะ หรือข้อบังคับในเรื่องนั้นว่าไว้เป็นพิเศษเฉพาะว่าเป็นทรัพย์สินของผู้ใด กฎหมายเฉพาะและกฎข้อบังคับในเรื่องสัตว์ป่า เช่น พ.ร.บ. รักษาช้างป่า พ.ศ. 2464 ซึ่งได้กล่าวไว้เป็นต้น ฉะนั้นสัตว์เหล่านี้ผู้จับได้จึงเป็นเจ้าของสัตว์นั้น บทบัญญัติมาตรานี้บ่งว่าเป็นข้อแตกต่างจากหลักกฎหมายอังกฤษ เพราะกฎหมายอังกฤษถือว่าสัตว์ซึ่งอยู่ในที่ดินผู้ใดย่อมเป็นส่วนควบของที่ดินนั้น กฎหมายอังกฤษจึงมีหลักว่า " สิทธิในการที่เข้าไปในที่ดินของผู้อื่น เพื่อติดตามสัตว์นั้นไม่สามารถจะได้อะไร สัตว์นั้น เพราะว่สิทธิในการที่จับสัตว์ป่าหรือล่าสัตว์ ขึ้นอยู่กับผู้มีกรรมสิทธิ์ของเจ้าของที่ดินนั้น และสิทธิในการยิงสัตว์หรือจับสัตว์ย่อมเป็นของเจ้าของที่ดินนั้น¹

ค. การเข้าถือเอาสัตว์ป่าโดยการทำให้สัตว์ป่าบาดเจ็บ มาตรา 1322 ได้บัญญัติถึงวิธีการเข้าถือเอาสัตว์ป่าโดยกระทำให้สัตว์ป่าบาดเจ็บแล้วติดตามไป ตามมาตรานี้ได้วางหลักเกณฑ์ไว้สองอย่างคือ ทำให้บาดเจ็บ และจะต้องติดตามไปด้วย อย่างไรก็ตามจะเรียกว่าบาดเจ็บ ท่านอาจารย์บัญญัติ สุชีวะ อธิบายว่า

อย่างไรจึงจะถือว่าสัตว์ป่าบาดเจ็บนั้น ต้องพิจารณาถึงลักษณะของบาดแผลว่าถึงขนาดที่จะทำให้สัตว์นั้นไม่อาจหนีไปโดยจนพบเป็นอิสระหรือไม่ ถ้าเพียงแต่ทำให้มีรอยขีดข่วนบนหลังหรือโลหิตไหลเล็กน้อยเท่านั้นย่อมไม่ถือว่าเป็นการทำให้บาดเจ็บ เพราะบาดแผลเช่นนี้ไม่เป็นการขัดขวางต่อการอยู่อิสระของสัตว์ป่านั้นได้²

¹R. H. Kersley, Goodeve's Modern Law of Personal Property.

9th ed., pp. 91

²บัญญัติ สุชีวะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน หน้า 145

เมื่อใดแสดงอาการเข้าถือกรของค้ประกอบสองอย่างถึงกล่าวแล้ว แม้ว่าสัตว์นั้นจะมีบุคคลอื่นจับ หรือไปตายลงในที่กินของบุคคลอื่น กรรมสิทธิ์ย่อมตกกับบุคคลแรกเพราะได้เข้าถือเอาตามมาตรา 1322 แล้ว

การติดตามสัตว์ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1320 วรรคสอง กล่าวถึงการติดตามสัตว์ป่าที่ตนจับได้ หากสัตว์นั้นเกินสู่อิสระและเจ้าของไม่ติดตามโดยพลัน สัตว์นั้นเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ และ มาตรา 1322 บัญญัติถึงการติดตามสัตว์ที่บุคคลใดทำให้สัตว์นั้นบาดเจ็บ แต่ มาตรา 1320 กล่าวถึงการติดตามโดยพลัน ส่วน มาตรา 1322 กล่าวแต่เพียงการติดตามโดยมิใคร่รู่ว่าจะต้องติดตามโดยพลัน ดังนั้นถ้าจะตีที่พิจารณาว่าการติดตามควรจะมีขอบเขตเพียงใด ท่านอาจารย์บัญญัติ สุชีวะ ได้อธิบายคำว่า ติดตามโดยพลัน ตามมาตรา 1320 ว่า

คำว่าโดยพลันนั้นมีโดยหมายความว่าต้องติดตามทันทีทันใด ย่อมขึ้นอยู่กับชนิดของสัตว์ป่าเป็นสำคัญ สัตว์ที่ใหญ่โตดุร้าย เช่น เสือ ช้าง ย่อมต้องใช้เวลายุ่งตัวหาผู้คนและเครื่องอุปกรณอยู่บ้าง ฉะนั้นแม้จะวันสองวันก็อาจจะยังถือว่าโดยพลันได้ แต่ถ้าเป็นสัตว์ไม่ดุร้ายและไม่ใช่ใหญ่โต เช่น นก หรือ กระต่าย ถ้ารอวันสองวันอาจจะไม่ถือว่าโดยพลันก็ได้ ส่วนการติดตามใน มาตรา 1322 ท่านอาจารย์เสนีย์ ปราโมทย์ ได้ให้ความเห็นว่า ผลจะมี ความหมายเช่นเดียวกับ มาตรา 1320 เพราะเป็นบทใกล้เคียง²

ประมวลกฎหมายต่างประเทศใช้วิธีกำหนดเวลาการติดตาม เช่น กฎหมายฟิลิปปินส์ มาตรา 716 กำหนดให้เจ้าของต้องติดตามภายใน 20 วัน, กฎหมายออสเตรเลีย มาตรา 304 กำหนดให้เจ้าของติดตามภายใน 2 วัน, กฎหมายอิตาลี มาตรา 924 กำหนดให้เจ้าของติดตามภายใน 2 วัน กฎหมายดังกล่าวนี้ว่าเป็นประมวลกฎหมายสมัยใหม่ ซึ่งแสดงเจตนารมณ์ว่าจะให้เกิดความแน่นอน จึงได้กำหนดเวลาไว้เพื่อไม่ให้เกิดข้อโต้แย้งกันในศาลได้ ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยน่าจะกำหนดเวลาดังกล่าวไว้ด้วย ส่วน

¹บัญญัติ สุชีวะ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน หน้า 142

²เสนีย์ ปราโมทย์ ม.ร.ว. กฎหมายดึกและทรัพย์สิน หน้า 267

กำหนดไว้วันนั้นน่าจะแยกประเภทว่าตัวคู่ร้ายน่าจะใช้เวลามาก ส่วนตัวเดี่ยวไม่คู่ร้าย
น่าจะใช้เวลาอันน้อยลงได้

การกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการเลี้ยงผึ้ง บทบัญญัติกฎหมายต่างประเทศได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับ
การได้กรรมสิทธิ์ในรวงผึ้งและฝูงผึ้ง เป็น กฎหมายเยอรมัน มาตรา 962 - 964 ,
กฎหมายออสเตรเลีย มาตรา 384, กฎหมายอิตาลี มาตรา 924, กฎหมายฟิลิปปินส์
มาตรา 716 เป็นต้น จึงน่าจะได้อรรถกถาเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ของไทยบ้าง แม้อาจตามความหมายของคำว่าตัวน้ำตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ของไทยจะนำมาใช้บังคับกับผึ้งได้ก็ตาม แต่โดยธรรมชาติของผึ้งแล้วย่อมมีวิวัฒนาการ
ความเป็นอยู่แตกต่างไปจากตัวน้ำอื่น เพราะผึ้งนอกจากตัวผึ้งแล้วยังมีรวงรัง ซึ่งจะต้อง
แยกออกจากตัวผึ้งด้วย นอกจากนี้การติดตามผึ้งยังมีลักษณะแตกต่างจากการติดตามตัวน้ำ
อื่น ๆ ตลอดจนผึ้งยังมีธรรมชาติที่แปลกไปโดยเฉพาะ ซึ่งอาจไปเกาะรวมกับผึ้งของคนอื่น
ก็ได้ และที่ประการสำคัญที่สุดการประกอบอาชีพในการเลี้ยงผึ้งก็มีอยู่ในประเทศไทย จึงน่าจะ
จะมีการบัญญัติหลักเกณฑ์การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในเรื่องผึ้งไว้ด้วย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย